

رمضان، ماه خودسازی (۲)

«آثار معنوی صدقه»

آنچه پیش رو دارید گزیده‌ای از سفنان مضرت آیت‌الله استادی (دامت برکاته) در دفتر مقام معظم رهبری (مدظله العالی) است که در تاریخ ۱۴۰۱/۰۱/۱۵، مطابق با روز دوم ماه مبارک رمضان ۱۴۴۳ ایراد فرموده‌اند. باشد تا این رهنمودها بر بصیرت ما بیافزاید و پیراغ فروزان راه هدایت و سعادت ما قرار گیرد.

مقدمه:

در مورد صدقه و آداب آن در آیات قرآن کریم و روایات معصومین (علیهم السلام) مطالب فراوانی ذکر شده است. در روایتی از پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) آمده است که فرمودند: «أفضل الصدقة في رمضان^۱». بهترین و با فضیلت ترین صدقه، صدقه‌ای است که در ماه رمضان باشد. صدقه انواعی دارد و ما در این جلسه فقط چند روایت در مورد آثار پرداخت صدقه مالی را می‌خوانیم که ان شاء الله در ما اثر گذارد و به این مستحب، عمل نمائیم و هر کسی در حد وسع خودش صدقه مالی را پرداخت کند. همانطور که مستحضر هستید، در روایات شریفه، اهلیت (علیه السلام) برای صدقه، آثار دنیوی و اخروی فراوانی را ذکر کرده‌اند و ما در این جلسه به برخی از آثار اخروی آن اشاره می‌کنیم.

زبانحال صدقه:

- روایتی از رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) آمده است که به نحوی می‌توان زبان حال صدقه را از این روایت فهمید. حضرت می‌فرمایند: «الصدقة إذا خرجت من يد صاحبها، قبل أن تقع في يد سائل تكلم بخمس كلمات^۲». صدقه وقتی از دست صاحبش بیرون می‌آید، به صدقه دهنده پنج سخن می‌گوید:
- ۱- «كنت صغيراً فكبرتني»: من چیز کوچکی بودم و چون تو مرا در راه خدا بخشیدی، بزرگ شدم. مقدار صدقه به هر اندازه که باشد همینطور است.
 - ۲- «كنت قليلاً فكثرتني»: من کم بودم و تو باعث ازدیاد من شدی.
 - ۳- «كنت عدواً فأحببتني»: طبق تعبیرات دینی، اموال به نحوی دشمن انسان است و می‌تواند وسیله بدی‌ها شود و باید مراقب شروری که از اموال به انسان می‌رسد باشیم. وقتی این مال صدقه داده می‌شود، می‌گوید: «من دیگر دشمن تو نیستم و تو مرا محبوب کردی».
 - ۴- «كنت فانياً فأبقيتني»: اهمیت مضمون این فقره از بقیه فقرات بالاتر است. می‌گوید من از بین رفتنی بودم ولی تو مرا باقی کردی. صدقه دهنده، به اندازه آن مالی که صدقه می‌دهد، در روزهای گذشته خرج کرده است و دیگر چیزی از آن برایش باقی نمی‌ماند، ولی آن مالی که صدقه داده است ماندگار می‌شود. خداوند هم در قرآن می‌فرماید: ﴿ما عندكم ينفد و ما عند الله باق^۳﴾. داستانی نقل شده است که روزی در خانه رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) گوسفندی ذبح شد و گوشت آن را بین مردم تقسیم کردند. یک مقداری از آن باقی ماند و یکی از همسران پیامبر (صلی الله علیه و آله) اعتراض کرد که چیزی برای ما باقی نمانده! به او جواب داده شد که تو اشتباه می‌کنی. آنچه دادیم برای ما مانده و آنچه ندادیم از بین رفته است.
 - ۵- «كنت حارثي والآن سرت حارثك»: تابحال تو مراقب من بودی تا از بین نروم و یا دزدیده نشوم، ولی در حال حاضر من نگهدارنده تو هستم.

^۱ کنز العمال حدیث ۱۶۲۴۹.

^۲ تحریر المواعظ العدیدة، ص ۴۱۶.

^۳ سوره نحل، آیه ۹۶.

پرداخت صدقه، نشان ایمان به خداوند

در عبارتی است که حضرت امیرمؤمنان (علیه السلام) فرمودند: «**سَوْسُوا إِيْمَانَكُمْ بِالصَّدَقَةِ**»^۱، یعنی ایمانتان را با پرداخت صدقه حفظ کنید. پرداخت صدقه نشانه ایمان است چون صدقه دهنده به آخرت و آثار صدقه ایمان دارد، صدقه را می‌پردازند و اگر کسی هم به آخرت ایمان ندارد و صدقه می‌پردازد، بخاطر آثار دنیوی که از این کار مشاهده کرده است، صدقه می‌پردازد که صحبت ما در این جلسه مربوط به آثار معنوی صدقه است.

در روایتی از معصومین (علیهم السلام) آمده است که فرمودند: «**علامات المومن خمس: ... الصدقة في القلة...**»^۲. پنج عمل نشانه ایمان است که یکی از آنان پرداخت صدقه در زمان تنگدستی است، زیرا این عمل نشان ایمان به خدا و اعتقاد به آنست که ازدیاد برکت از سمت اوست و نه دیگری. چه خوب است که انسان هر روز [هر چند به مقدار اندک و به قدر وسعش] صدقه پرداخت کند. صدقاتی که پرداخت می‌شود ماندگاری دارد و ثمرات دنیوی و اخروی فراوانی بدنبال دارد.

از نشانه های ایمان، گناه نکردن در خلوت

استطرداً عرض می‌کنم که یکی دیگر از علائم مومن که در این حدیث شریف آمده است، آنست که انسان در خلوت گناه نکند، زیرا نزد مردم شاید کاری را که خلاف رضایت خداست انجام ندهیم ولی آنچه مهم است، کسب رضایت خدا حتی در خلوتهاست. شخصی که چنین باشد چون ایمان به خدا دارد، خدا را در همه حال ناظر می‌بیند و در خلوت هم گناه نمی‌کند.

برخی دیگر از آثار معنوی صدقه

روایت دیگر آنست که امیرمؤمنان (علیه السلام) فرمودند: «**الصدقة تستنزل الرحمة**»^۳. از دیگر آثار معنوی صدقه آنست که رحمت خدا را برای صدقه دهنده نازل می‌کند. یکی از سخت‌ترین کارها و عبادات در دنیا، دل‌کندن از اموال و بخشش آن در راه خدا است.

امام صادق (علیه السلام) می‌فرماید: «**ما بلى الله العباد بشئ أشد عليهم من إخراج الدرهم**»^۴. خداوند بندگان را با چیزی شدیدتر از دل‌کندن از اموالشان امتحان نمی‌کند. امیرمؤمنان (علیه السلام) می‌فرماید: «**كفروا ذنوبكم و تحبوا الى ربكم بالصدقة و صلة الرحم**»^۵. آیا نمی‌خواهیم گناهانمان بخشیده شود؟ روایت می‌فرماید با صدقه و صله رحم هم باعث بخشیده شدن گناهانتان شوید و هم باعث جلب محبت خدای متعال.

از امام علی (علیه السلام) نقل شده است که فرمودند: «**الصدقة جنة من النار**»^۶. ممکن است انسان گرفتار جهنم شود و صدقه باعث نجات از جهنم است.

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) می‌فرماید: «**الصدقة السر، تطفى غضب الرب**»^۷. صدقه آتش غضب خدا را خاموش می‌کند.

در شرایط اقتصادی که ما بسر می‌بریم و در ماه مبارک رمضان اگر کسی بتواند با پرداخت صدقه به نیازمندی باعث خوشحالی او شود، با اینکار هم خدا خوشحال می‌شود و هم اهلیت (علیه السلام). این همان کاری است که رهبر معظم انقلاب (مد ظله العالی) از آن تعبیر به «کمک مومنان» کرده‌اند.

حضرت آیت الله علوی گرگانی (رحمته الله) می‌فرمودند: «هرگاه تصمیم گرفتید کار خوبی انجام دهید، فوری آن را انجام دهید زیرا اگر فاصله بیفتد، شیطان شما را از انجام آن منصرف می‌کند». پس پیشنهاد می‌شود بلافاصله بعد از این جلسه به افرادی از نزدیکانمان که وضع مالی خوبی ندارند کمک کنیم تا شیطان ما را منصرف نکند.

اخلاص در پرداخت صدقه

مرحوم آیت الله شیخ عباس تهرانی (رحمته الله) در جلسه‌ای فرمودند: «اینکه اهلیت (علیه السلام) به ما دستور داده‌اند که اعمال را خالص و برای رضای خداوند انجام دهیم، برای آن است که ما اعمالمان را مخلصانه انجام بدهیم و نه آنکه به جهت نداشتن اخلاص، آن امور را انجام ندهیم. هنگامی که انسان می‌خواهد کار خیری انجام دهد، شیطان روایات اخلاص را برایش می‌آورد که آن کار خیر را انجام ندهد!».

اینکه شخصی می‌خواهد صدقه بدهد و با خود می‌گوید: «چون اخلاص ندارم پس صدقه نمی‌دهم»، این ندا از شیطان است. تمام روایاتی که در باب اخلاص آمده‌اند برای آنست که ما امور خیر را مخلصانه انجام بدهیم و نه آنکه در کل آنها را انجام ندهیم. اگر هم کسی می‌خواهد صدقه بدهد و یقین هم دارد که اخلاص ندارد، صدقه را بدهد و این نه تنها ضرر ندارد بلکه شاید این کارش باعث شود خداوند متعال به او اخلاص هم عنایت کند.

^۱ نهج البلاغة، حکمت ۱۳۸.

^۲ خصال، ج ۱، ص ۲۹۳.

^۳ شرح غرر الحکم، ج ۲، ص ۵۵۲.

^۴ بحار الانوار، ج ۷۰، ص ۱۳۹.

^۵ غرر الحکم، ص ۳۹۵.

^۶ وسائل الشیعة، ج ۱۷، ص ۲۵۸.

^۷ کافی، ج ۴، ص ۷.